

רִבֵּן גְּמִלְיָאל הָיָה אוֹמֵר, בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חֵיב אָדָם לְרַאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, שְׁנֵאמַר (שמות יג) וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם.

"למען תספר באזני בנך וכן בנך", מהו "באזני בנך"? לפי רמת הבנתו שיכול להבין את סיפור יציאת מצרים. מרן השו"ע (סימן תע"ב סעיף טז) כתב: מְצֻוֶה לְחַלֵּק לְתִינוּקוֹת קְלִיּוֹת וְאֶגְזִיזִים, כְּדִי שְׂיִרְאוּ שְׁנוּי וְיִשְׁאַלוּ. וְטַעַם הַדָּבָר כְּדִי לְמַשׁוֹךְ אֶת לִיבָם לְסִיפּוֹר יִצִּיאַת מִצְרַיִם. עַד הַיּוֹם יִשְׁנֵן קְהִילוֹת, בְּהֵן נוֹהֵג הָאֵב לְלַבּוֹשׁ חֲלוּק לִבָּן, לְאַחוּז בִּידוֹ מִקַּל שֶׁעֲלִיו קִשׁוּרָה פִּיסַת בַּד וְלִשִׁיר בְּקוֹל "עֲבָדִים הָיִינוּ לְפִרְעָה בְּמִצְרַיִם"...

ציווי התורה שליל הסדר צריך להיות מוקדש לילדים. ולכן עבודתנו היא למשוך את ליבם להקשיב לסיפור ההגדה, ולהשאיר בליבם שמחה ומתיקות מלילה קדושה זו. בשורות אלו ננסה להביא רעיונות ועצות כיצד להשרות שמחה ואושר בליל הסדר בביתנו, ובפרט איך נמשוך את ליבם, ונמחיש להם את סיפור יציאת מצרים, כאמור, "באזני בנך"...

איך נחבר את הילדים לשולחן ליל הסדר:

1. לפני הקידוש: נסביר את מעלת הלילה הזה, נבקש לא לדבר דיבורי חול [כרפ"ס ר"ת: כלל ראשון פה סגור], נשיר יחד "קדש ורחץ". לקטנים - נרְאָה את "שקית ההפתעות", לגדולים יותר את "פתקי הזיכוי". ונסביר להם איך ניתן לקבל פרס וזיכוי, הכל בצורה מאירת פנים וחביבה. [כדאי גם לומר קודם הקידוש כמה סגולות מיוחדות לילה זה, הובא לקמן מספרי "מועדי קדשך"].
2. תודה: נקדים לפני הקידוש לומר תודה לאמא על עבודתה המסורה לחג, ונזכיר את כל אחד מבני הבית בתוספת שבחיו ומעלותיו, ולהודות לו על דבר מיוחד שעשה לכבוד החג. בכך נרומם את כל בני המשפחה בחשיבותם ונשרה שמחה בליבותיהם. [באם יש אורחים נכון לקבלם בברכת "ברוכים הבאים". ולומר: כמה זכות לנו שאתם עמנו].
3. תורנים: למנות כל ילד לתורן ואחראי לדבר המתאים לו. דוגמאות לתורנויות: תורן למזיגת היין, ולשטיפת הכוסות לאחר כל כוס (אפשרות לתורן לכל כוס מ-ד' כוסות). תורן לנטילת ידיים להורים. תורן - עוזרת לאמא. תורן מחלק ברכונים. תורן מחלק פרסים. תורן מחלק כרטיסים. תורן עוזר לאבא. תורן אחראי שירים.
4. קריאת ההגדה לפי הסדר, כל אחד מהילדים קורא קטע ומסביר אותו לפי הבנתו, ואם יש לאחד מהמסובים להוסיף חידוש נשמע את דבריו. חשוב להקפיד על ב' דברים: 1. לומר חידושים המושכים את הלב עם סיפור מענין. 2. קצר וקולע! [אב יקר, אם תאמר פלפולים ודברים עמוקים תדע, שהילדים או יברחו או יריבו או יירדמו... שמור את התענוג שלך לחידושים העמוקים לאחר הסעודה, וזכור: הלילה הזה הוא של הילדים].
5. דרשנים: לעודד את הילדים שבוע קודם ליל הסדר להכין בדף [או במחברת] דברי תורה קצר וקולע. (מומלץ לעזור להם להכין). לדוגמא, מה קרה במצרים במכת דם, הגוי בא לשטוף את רכבו והכל התלכלך בדם ונעשה מזה ריח רע וכו'. וכן בשאר המכות ובקריעת ים סוף.
6. ציורים: מתאים לילדים קטנים, להכין ציורים של עשר המכות ויציאת מצרים, לעשות לימנציה, ולהציג בליל הסדר, או לתלות בקיר, כאשר הילד יראה את התמונה, יסביר לכולם, ליתן לו את הבמה, לא למהר אותו!
7. שולחן ערוך בחכמה, עם רעיונות הממחישים את המסופר בהגדה. שולחן חגי ידירותי לילדים. יש רעיון מיוחד ליתן אורח נעימה ומיוחדת לשולחן, לקפל משני הצדדים באמצע השולחן מפת אלבד כחולה, כאילו זה הים, ובאמצע עגלה מפלמובייל עם סוסים ואנשים וכו', וכן חיות מפלסטיק באמצע השולחן, ובכך נמחיש להם את סיפור יציאת מצרים ואת ההגדה.
8. פרסים וזיכויים: לא לשכוח להכין שקית של פרסים (אפילו קטנים) וממתקים, בכדי להמריץ את הילדים לשאול שאלות טובות, לענות ולהשתתף. שים לב: נכון שיש חשיבות לפתקי זיכוי, אך ילד צריך פרס "זמין". לכן חשוב שיהיה שקית עם פרסים זמינים. עלינו לזכור לקיים בנאמנות כל מה שמבטיחים לילד, זהו כלל ראשון בחינוך. [זהירות מפרסים שהם מוקצה, ויש אפשרות לקנותם קודם ולהניחם ע'ג הספרייה וכדו' ומיד במוצאי החג להעניקם לזוכה].

צוות הנהלות ורעיונות לליל הסדר

9. מאכלים: להכין לילדים מאכלים אהובים עליהם. וכן חשוב להבין את נפשם, שאינם יכולים לשבת הרבה זמן, ולכן לעשות הפסקה לאכילת ביצה, ציפ'ס, כדברי חז"ל "קליות ואגוזים". ולקטנים יותר, ליתן מידי זמן הפסקה לשחק. ובכל מקרה לא להקפיד על מי שקם, שלא יהיה הרגשה של משטר! ובטוחני שאם יהיה הרגשה של מתיקות ומעניין בשולחן, הילד לא יקום מהשולחן. [רעיון מיוחד "הפתעה בצלחת": להכין לכל ילד בצלחתו ממתק אהוב עליו, ולכסותו בצלחתו, ולומר לילדים שכאשר ינתן האות יש להרים את המפית].
- ✓ כללים לערב פסח: שינה בצהרים לכל הפחות שעתיים חובה.
 - ✓ להכין ולקבוע לכל ילד דברים אלו: הגדה, גביע, "מקום" (עם כרית). עוזר למניעת מריבות וויכוחים בליל הסדר!!!
 - ✓ חשוב ליתן לילדים לאכול קודם שהולכים לבית הכנסת. [כמובן, רק אחרי האוכל להתלבש בגדי חג].

ש. "מהי העצה שתיהיה אוירה נעימה, שמחה, ורגועה בליל הסדר?"

ת. הכל תלוי בשמחה והרגיעות של ההורים. כשהם שמחים ורגועים, הדבר משפיע על בני הבית, ואם להיפך...

הכנת הלב: דמיון בנצמד קודם ליל הסדר, שנשפך יין על השולחן ועל המפה... או ויכוח בין האחים, איך אני יגיב? תשובה: ראשית יזכור שאם יגיב בכעס חיי יבול להרוס את אוירת החג, לכן כדאי להתעלם, או לומר משהו בהומור, לדוגמא: כשנשפך היין, כך היתה נראית מכת דם! וכיוצ"ב, ומיד לחייך או לשיר איזה שיר. אך לא לבעוס כלל, ולא להראות פנים כועסות וכל כיוצ"ב. ולזה צריך הכנת הלב קודם החג, להיות מנוי וגמור בתוכן להיות רגוע בכל מצב, ושמח!

טבלת עזר לפי סדר גילאי הילדים ורמתם:

גיל:	הקושי:	עצות ופתרונות:
5 - 3	ריכוז זמן רב. עייפים כבר בשעות המוקדמות של הלילה. להתאים הסיפור לרמת הבנתו.	שינה בצהרים - חובה. להנגיש לו הגדה עם ציורים ותמונות. לשתף אותו בשאלות, ליתן לו תפקיד. להושיב אותו על יד האב, עידוד ויחס תמידי, הפסקה מידי זמן למשחק ולאכילה, לבקש ממנו לספר מה שהוא יודע. או מה שרואה בתמונה שלפניו. להקדיש לו זמן מיד בתחילת אמירת ההגדה, שלא יהיה עיף אח"כ. ליתן לו דברי מאכל הגורמים להיות ערני. הפתעות ופרסים.
10 - 6	קשה לילד לשבת זמן רב בריכוז. חיב להרגיש מחובר ושייך. עיפות. נזכור שגם הם צריכים המחשה, ויחס חם, אפילו שאינם כ"כ קטנים!	שינה בצהרים - חובה. ליתן להם יחס של כבוד, והרגשה שהם חשובים וגדולים, דבר זה מוסיף מאוד לאוירת ליל הסדר. להקדיש עמם זמן קודם ליל הסדר שיכתבו חידושים מעניינים, קצר וקולע על ההגדה, וכשהם אומרים את החידוש עלינו לעזוב הכל, כולל את הפירושים המיוחדים שבהגדה שלנו ופשוט להקשיב להם. לשאול אותם חידות מההגדה, ולתגמל בפרסים בו <u>ברגע!</u> ליתן להם תפקידים, כגון מזיגת היין וכו'. כל אחד לפי גילו. מומלץ מאוד שייכינו הצגה מיוחדת על יציאת מצרים או קריעת ים סוף עם תחפושות וכדו', ליתן להם להציג, ולהודות להם ולשבח אותם. וכיוצ"ב.
13 - 10	נזכור: יש מהם שרמתם לא כ"כ גבוהה. יש מהם עם קושי קשב וריכוז. יש מהם שזקוקים יותר לצומת לב, אפילו שהם גדולים. דברים אלו גורמים להם לא להקשיב או לקום או לדבר וכיוצ"ב, נדע להיות עמם סבלניים.	שינה בצהרים. לא לשכוח בכל כמה דקות לזרוק להם מילת כבוד ויחס חם, והערכה. קשר עיניים תמידי. לשמוע אותם. לכבדם בפרט בעיני האחים הקטנים וגם הגדולים מהם. ליתן להם לומר חידושים ולשבחם. מבצעים, חידות, ופרסים ברמה גבוהה יותר (יש אפשרות להכין בער"פ כרטיסי זיכוי לכסף ולחלק להם על כל חידוש שאומרים). ליתן להם תפקידים מכובדים, ונזכור שלפעמים גם צריך "להתעלם".... ולא להעיר על כל דבר.

צרות הנהלות ורעיונות ליל הסדר

חשיבות גדולה נודעת להמחשת סיפור יציאת מצרים, ופעמים שההמחשה טובה ע"י הצגה, ולפניך הצגה מיוחדת שנהגו רבותינו לקיימה, ובניהם מו"ר רבי עובדיה יוסף זי"ע, וכך סדרה: יכין שק ישן, וחלוק ישן וכיסוי לראשו כעין כפייה, ולסכם עם אחד הילדים שלאחר אמירת הא לחמא עניא, תצאו לאחד החדרים להתחפש, ומניחים את השק ע"ג הכתף, ולהכין לילד דף קטן עם כמה שאלות, כך:

האב עונה: יצאנו ממצרים בחיפזון ולא חיכינו שיאפה הלחם, כי אם מצות, ונאמר: משארותם צרורים בשמלותם. ואז כולם שרים ביחד: "לשנה הבאה ב..."

הילד שואל: מה יש לך עם הגב?
האב עונה: שק.
הילד שואל: מה יש בו?
האב עונה: מצות.
הילד שואל: למה מצות ולא לחם?

הילד שואל: מי אתה?
האב עונה: יהודי.
הילד שואל: מאיפה באת?
האב עונה: ממצרים.
הילד שואל: ולאן אתה הולך?
האב עונה: לירושלים.

הולכים לישון...

מו"ר אבי נוהג כמנהג אבותיו, ראשית כל אחד בתורו [מהגדול לקטן] אומר בקול רם 'הא לחמא עניא', וכשכולם סיימו אומר, "עכשיו כולם הולכים לישון", לילה טוב... ומיד הילדים שואלים למה? הרי לא אכלנו את המצות ולא שתינו 4 כוסות? ואז שרים יחד 'מה נשתנה...'

רעיונות להמחשת עשר המכות:

דם: הדם זה בקבוק שחציו שמן תינוקות וחציו מים צבועים בצבע מאכל אדום. הרעיון הוא שמערבבים אותם ואז רואים איך המים נפרדים למים של בני ישראל (נקיים) ולדם! או אפשר בקבוקון עם פטל אדום! או קערה ובה מפריד שקוף, ובחלק אחד ליתן מים ובשני מים עם פטל. או במפל ביתי ליתן במים פטל אדום.

צפרדע: להכין צפרדעי צעצוע! אחת גדולה והרבה קטנות, ולהמחיש. או להכניס לפני כן לתוך הכיסים ולנעלים ולכיפה צפרדעים קטנים ולהוציא תוך כדי הסיפור את הצפרדעים, או להכניס במצה, או בכוס, וכיוצ"ב. אם לא השיג צפרדע יכין מבריסטול ירוק צורת צפרדע.

כינים: הכינים זו שקית פעילות שבתוכה סבון כלים... ערבו בתוכה מין נצנצים שחורים כאלה. או אפשר לזרוק פתאום כינים קטנים מפלסטיק על השולחן, ולהכין מקל של גירוד לגרד את הגב, כאילו יש לך כינים.

ערוב: קנו שקית של צעצועי חיות נחלק לכל ילד חיות פרא מפחידה! ועליו לספר מהי עשתה במכת עורב במצרים. ניתן גם להכין ע"ג קאפה עם קפלה בתים ולהדביק עליו את החיות, ובכך להמחיש ממש את מכת הערוב.

דבר: מהו דבר? זה מחלה קטלנית שהרגה את הבקר והמקנה של המצרים המרושעים.

שחין: ניתן לקחת ציור של ילד ולהדביק עליה מדבקות אדומות על הפנים. או לקחת תחבושת וליתן על היד והרגל.

ארבה: ניתן להשיג בחנויות צעצועים. לזרוק על השולחן, ועל הרצפה, ולהניח על הילדים.

ברד: ניתן לקחת קופה עם גרגירי חומוס ולנער וישמע רעש של ברד חזק.

חושך: לקחת קופסא ולעשות חלונות ובחלק ליתן (לפני כניסת החג) פנס ויהיה שם אור, ובחלק להשאיר חשוך.

מכת בכורות: באותו קרטון להניח מיטות עם בובות. וליתן בדלת של הקרטון פתח עם משקוף בצבע אדום.

צרות הנהלות ורצינות ליל הסדר

שאלות לילדים בליל הסדר (וכמובן, מי שעונה נכון יתוגמל, ומיד...)

- מדוע אנחנו אוכלים מצה בפסח?
- על מנת להזכיר שלא היה לבצק זמן לתפוח בזמן שאבותינו יצאו במהירות ממצריים.
- מי הם ארבעת הבנים? חכם, רשע, תם וזה שאינו יודע לשאול.
- כמה כוסות יין שותים בליל הסדר? ארבע.
- אילו דברים יש בליל הסדר שקשורים למספר ארבע? ארבעה בנים, ארבע כוסות, ארבע קושיות.
- מדוע שותים דוקא 4 כוסות יין? מכיון שכל כוס הוא כנגד אחת מארבע לשונות של גאולה
- מהם ארבע לשונות של גאולה? והוצאתי וגאלתי ולקחתי.
- מה הייתה המכה השנייה? צפרדע.
- מדוע טובלים את המרור בחרוסת? להזכיר את הטיט שהיו צריכים אבותינו להכין במצריים. היום אנחנו טובלים בחרוסת, לסמל את החירות.
- מה מזכירה לנו הזרוע? את קרבן הפסח שהקריבו אבותינו בליל יציאת מצריים.
- האם אתה יכול לומר את כל עשרת המכות ברצף?
- דם, צפרדע, כינים, ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חושך, בכורות.
- נסה להגיד את עשרת המכות מהסוף להתחלה:
- בכורות, חושך, ארבה, ברד, שחין, דבר, ערוב, כינים, צפרדע, דם.
- מי אני? אני הדבר האחרון שאוכלים לפני ברכת המזון. יש הרבה מריבות בין מי שמסתיר אותי למי שמוצא אותי. מי אני?! אפיקומן.
- מי אני? אני אחת מהדמויות החשובות בסיפור יציאת מצרים. איבדתי צבא שלם וחצי מהארץ מתוך העקשנות שלי. מי אני?! פרעה.
- מי אני? אני אחת מהמכות. גרמתי למצרים להתגרד בכל הגוף כמו משוגעים. מי אני?! כינים.
- מי אני? השם שלי אינו מופיע בהגדה בכלל, אבל הלכתי כמה פעמים אל פרעה, יחד עם אחי, כדי לנסות לשכנע אותו לשחרר את עם ישראל. מי אני?! משה.
- עבור מי אנחנו ממלאים כוס בליל הסדר ומקווים שיבוא ויצטרף אלינו לסדר? אליהו.

שאלות לבוגרים יותר:

- אני אחת ממכות מצרים: קצץ ראשי זנבי ותקבל יצור עקשני, מי אני? [צפרדע - פרד]
- רמז: ראשי ראש צדיק, וסופי סוף רשע, ושניהם רוכבים על פרד, מי אני? [צפרדע]
- איזה ממכות מצרים יכולה להיקרא: א. אדומה. ב. ירוקה. ג. שחורה? [אדומה - ברד. ירוקה - צפרדע. שחורה - כינים]
- שתיים ממכות מצרים נכתבות באותם אותיות בסדר אחר, מי הן? [דבר - ברד]
- כתוב במדרש: "אין אוכלים את הפסח אלא בחמ"ץ", היתכן? [קרבן פסח, נאכל בחמ"ץ ר"ת: כ-כלילה. ח-חצות. מ-מנוי. צ-צלי].
- כתוב במדרש: "אין אוכלים את החמץ אלא בפסח", היתכן? [פח סח, אם נפתח את האות ה' של החמץ היא תיהיה ה', וזה אותיות מצח].
- איזה מכה נתנה לחג הפסח את שמו? [מכת בכורות, שה' פסח על בתי ישראל]
- איזה מכה באה פעמיים? [צפרדע וכינים באו שוב במכת ערוב. וסיפור עם העני שבא לחתונת העשיר אפי' שהיה בסעודת עניים, כי הוא בן משפחתו].
- מה פירוש המילה "אפיקומן"? [אפיקו - תוציאו מן - מיני מתיקה]
- מה משותף לחגים פסח, פורים, וחנוכה? [נהרגו בהם שונאי ישראל]
- לאילו מהלכות הפסח אמורים שיעורים אלו: 28 גרם. 86 גרם. 4 דקות. ח"י רגעים?
- מה דינו של אדם שבלע דברים אלו: מצה, מרור, הגדה?

למחבבי הפסח, לקט אנגינות לניאון "קזש ורחם"

המקום:	נהוונד	ביאת	חיג'א'ז	צבא	חוסני	ראסט	כורד	עג'ם	נאוה	שיגא
השיר:	תנו כבוד לדוד שיר	שמה בני אם חכם	שמה נפשי אל גליל	אתה אהובי אודה לאל	אל מסתתר אשא ליבי	נעימה לי רפא צירי	ושיר אערודן שלום לבן	כולם אליך מה נאוו	יה זוהר עורי נצורה	הא הא הא של בבית נאוה